



PONUKA

ŠKOLSKÝ
ROK
2024/2025

**VZDELÁVACÍCH AKTIVÍT
PRE II. STUPEŇ
ZÁKLADNÝCH ŠKÔL**

II. POLROK

V STREDOSLOVENSKOM MÚZEU

Neformálne a zážitkové vzdelávanie v múzeu predstavuje vhodné doplnenie vzdelávania žiakov základných škôl. Nadväzuje na tematické okruhy a vzdelávacie oblasti štátneho vzdelávacieho programu a môže tak obohatiť výchovno-vzdelávací proces žiakov v autentickom priestore historických budov a originálnych artefaktov.

STREDOSLOVENSKÉ
MÚZEUM
SSM



**BANSKOBYSŤRICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ**

Edukačné aktivity

Stredoslovenského múzea (**SSM**) zahŕňajú:

LEKTORÁTY V EXPOZÍCIÁCH SSM

na vybrané témy s možnosťou vzhliadnuť originálne artefakty na vlastné oči.

Vstupné: 1,60 € zahŕňa hromadný vstup do expozície a lektorát. Deti do 6 rokov zdarma.

Dĺžka trvania: 45 min.

PREHLIADKY VÝSTAV S LEKTORÁTOM

zahŕňajú aj množstvo vizuálnych a interaktívnych prvkov.

Vstupné: 1,60 € zahŕňa hromadný vstup do výstavy a lektorát. Deti do 6 rokov zdarma.

Dĺžka trvania: 30 min.

TVORIVÉ DIELNE

podporujú vzdelávací proces a poskytujú priestor na rozvoj kreatívnych schopností detí.

Tematicky sa viažu k témam expozícií, výstav, ročných období i sviatkov.

Vstupné:

- tvorivé dielne k expozíciám a výstavám (súčasťou je aj prehliadka expozície a výstavy): 2,00 €

- tvorivé dielne na iné vybrané témy: 1,00 €

Dĺžka trvania: 45 min.

VZDELÁVACIE PROGRAMY

s doplnením hravých úloh a hier poskytujú priestor na hlbšie spoznávanie vybranej problematiky.

Vstupné: 2,00 €

Dĺžka trvania: 1 – 1,5 hod.

Pri jednotlivých programoch uvádzame odporúčanú vekovú kategóriu aj nadväznosť na učebné osnovy. Záujem o absolvovanie programu podľa výberu je potrebné nahlásiť najneskôr tri dni vopred. Po dohode je možné realizovať aj iný lektorát na vybranú tému podľa konkrétnych požiadaviek učiteľov. Pedagogický dozor má vstup zadarmo a zodpovedá za pokojný priebeh aktivity.

VIAC INFORMÁCIÍ VÁM POSKYTNE:

Mgr. Ivana Žáčoková

referent pre vzdelávanie

tel. č.: 0915 788 146, 048/412 58 96

e-mail: zacokova@ssmuzeum.sk;

vzdelavanie@ssmuzeum.sk





MATEJOV DOM

Nám. Š. Moysesova 20, Banská Bystrica
kontaktná osoba: Jaroslava Dobrotová
tel.: 048/412 55 77

e-mail: md@ssmuzeum.sk; dobrotova@ssmuzeum.sk

STÁLA EXPOZÍCIA

História mesta Banská Bystrica

V stálej expozícii o histórii Banskej Bystrice vám vyrozprávame vznik Stredoslovenského múzea, históriu medeného mesta a umožníme vám spoznať jeho najvýznamnejšie osobnosti. Uvidíte hodnotné zbierkové predmety, vzácne klenoty a bohatú archeologickú expozíciu. Medzi exponátmi nechýbajú rôzne zbrane, ktoré nielen chránili, ale aj brali životy, výsledky práce šikovných rúk bystrických remeselníkov, či zbierky gotického umenia v našom meste.



VZDELÁVACIE PROGRAMY

Volba richtára

Staňte sa na okamih členom mestskej rady a zvolte si spomedzi seba richtára. Zoznámte sa s právami ale aj povinnosťami, ktoré boli súčasťou týchto dôležitých funkcií.

Zločin a trest

„Tá dnešná mládež“... Určite ste sa už s týmto výrokom stretli. O tom, že ani naši predkovia neboli žiadne neviniatka sa môžete prísť presvedčiť do Matejovho domu. Viete, kde sa v Bystrici nachádzala šibenica? Prečo býval kat za hradným múrom? Čo hrozilo pekárovi, ak upiekol malý chlieb? Staňte sa odborníkmi na mučenie a popravy, na vlastnej koži si vyskúšajte okovy a husle! Nič pre slabšie povahy.

Po stopách erbov a címerov

Erby sú v podstate akési symboly a znamenia, vďaka ktorým sa mestá a obce dokázali odlíšiť. Poznáte najstaršiu podobu erbu Banskej Bystrice? Porozprávame sa o vývoji a symbolike erbov, pohľadáme rôzne erby v expozícii Matejovho domu a napokon si vyrobíme svoj vlastný.



PREDNÁŠKY

Za živa v Bystrici, po smrti v nebi

Rozprávanie o najznámejších osobnostiach na čele mesta, od jeho vzniku, až po takmer nedávnu minulosť. Komu vďačíme za prvé kúpele v meste, šikmú vežu, nádhernú výzdobu kostola a koho štipendium môžu využívať ešte aj dnešní študenti – odpovede na tieto i mnohé iné otázky sa dozviete na tejto prednáške.



Tajomný svet pod nohami

Zaujímavé rozprávanie o práci archeológa, spojené s hravými úlohami a ukážkou zbierkových predmetov vykopaných v Banskej Bystrici a okolí. Deti sa okrem množstva iných informácií dozvedia, v ktorej jaskyni žili ľudozrúti, kde sa našiel strieborný poklad a ako sa dajú nájsť vykopávky v strope. Určené pre žiakov 5. ročníka ZŠ.



...a mesto ľahlo popolom

Porekadlo „Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán“ poznáme snáď všetci. Napriek tomu si len veľmi ťažko dokážeme predstaviť jeho ničivú silu a nespútanosť. Porozprávame si o tom, ako tento živel postihol naše mesto v roku 1761 a ako ruiny a spálenisko dokázali zase Bystričania premeniť na ešte krajšie mesto. Atmosféru nám priblížia zápisky známeho historika Emila Jurkoviča. Určené pre žiakov 7. – 9. ročníka ZŠ.

Velká noc

K sviatkom Veľkej noci sa viaže veľké množstvo obradov, ale tak isto veľa tradičných obyčajov, ktoré súviseli s príchodom jari. Symbolmi Veľkej noci boli oheň, voda, nové ratolesti stromov a vajčička – symbolizovali očistu, zdravie a nový život. Ako vznikol názov kraslica, prečo sa dávala do hrobu, a načo sa používala kyslá kapusta? Odpovede na tieto otázky a množstvo iných informácií sme si pripravili na tejto prednáške.



VZDELÁVACIE PROGRAMY V EXTERIÉRI

O čom hradné múry šepocú

Vďaka ťažbe medených a strieborných rúd patrila Banská Bystrica v minulosti k bohatým mestám Uhorska. Bohatstvo mesta sa preukázalo na mestskom hrade, ktorým sa mohlo mesto pýšiť. Hrad bol postavený na návrší, na križovatke významných obchodných ciest. V hrade sídlili vysokí mestskí úradníci, richtár či zástupcovia cirkvi a boli tu uložené najcennejšie poklady mesta. Čo všetko sa skrývalo za hradbami a mnoho iných tajomstiev odkryjeme pri spoznávaní mestského hradu. Určené pre žiakov 6 – 9. ročníka ZŠ.

Po dohode je možné realizovať aj iný lektorát / vzdelávací program na vybranú tému (remeslá, archeológia, mesto a pod.) podľa konkrétnych požiadaviek učiteľov.





THURZOV DOM

Nám. SNP 4, Banská Bystrica

kontaktná osoba: Mgr. Anna Nociarová

tel.: 048/412 58 97

e-mail: td@ssmuzeum.sk, nociarova@ssmuzeum.sk

STÁLA EXPOZÍCIA

Tranzithistory

Nová stála expozícia Tranzithistory poskytuje komplexný historický pohľad na mesto aj región Banskobystrického kraja. V expozícii sú zastúpené predmety z archeologických, historických aj etnografických výskumov, histórie výtvarného umenia, numizmatiky a geológie. V stredoveku patrila Banská Bystrica medzi 7 banských miest a stala sa známou aj vďaka ťažbe a obchodu s meďou. Expozícia je doplnená množstvom interaktívnych prvkov, vďaka ktorým sa deti v múzeu môžu hrať aj vzdelávať.



VZDELÁVACIE PROGRAMY

Chrám múz alebo múzeum spoza opony

Prostredníctvom vlastných aktivít žiaci získajú predstavu o tom, kto pracuje v múzeu, koľko práce sa skrýva za vystavenými exponátmi a čo je poslaním tejto inštitúcie. Vyskúšajú si prácu kurátora, archeológa, reštaurátora, propagačného manažéra. Zodpovieme si množstvo otázok, ktoré súvisia s každodenným životom múzea. Vzdelávací program nadväzuje na učivo dejepisu 5. ročníka ZŠ, no je vhodný aj pre vyššie ročníky 2. stupňa ZŠ.



V znamení kladička a železka

Spolu objavíme nerastné bohatstvo, ktoré ukryvali hory v okolí Banskej Bystrice, spoznáme banícke zvyky, ale aj remeslá, ktoré úzko súviseli s baníctvom: drevorubačstvo, uhliarstvo, pltníctvo. Deti môžu vidieť, ako vyzerá v prírode zlato, striebro, meď, obsidián, minerály s obsahom olova, cínu...

Vo farbe malachitu

Program venovaný Zelenej miestnosti Thurzovho domu: o tom, ako objavili neskorogotické fresky, z čoho sa vyrábali farby, ktoré používali maliari fresiek, komu patria erby namaľované na klenbe. Spoločne medzi freskami nájdeme ukrytú jednu Ezopovu bájku a povieme si aj, čo znamenajú výjavy, ktoré sú namaľované na stenách.



● TVORIVÉ DIELNE

● *Modrotlačiarstvo*

- Deti sa dozvedia, ako sa vyrábala modrotlač: odkiaľ pochádza táto technológia a na aký materiál sa tlačilo. Povieme si, čo je to indigo a z čoho sa vyrábalo, ako prebiehalo farbenie a načo netreba zabudnúť, aby látka získala tú správnu podobu. Program je doplnený krátkym videom.

● *Ako sa písalo v minulosti*

- Dnes ľudia stále viac píšu a komunikujú pomocou klávesnice alebo dotykového displeja, no v škole deti ešte stále používajú pero či kriedu. V minulosti ľudia používali na písanie rôzne materiály, vyrábali si perá na písanie aj atrament.
- Spolu nazrieme do tajov písárskeho umenia a vytvoríme si vlastné historické listiny. Povieme si o tom, aké písmo sa používalo, ako vznikali prvé knihy, aj ako vyzerali.

● *Bratia zo Solúna*

- Sv. Cyril a Metod patria medzi najväčších misionárov kresťanstva. Hoci pochádzali z Byzantskej ríše, vtedy najkultúrnejšej krajiny, predsa sa vedeli prispôbiť predkom žijúcim na našom území. Zostavili pre nich písmo a do staroslovienskej reči preložili Sväté písmo a najdôležitejšie bohoslužobné knihy.
- Prenesieme sa do doby starých Slovanov a vyskúšame si naše najstaršie písmo. Určené na obdobie máj – jún.

- **Po dohode je možné realizovať lektorát / vzdelávací program na vybranú tému (baníctvo, meštianstvo, remeslá, archeológia, a pod.) podľa konkrétnych požiadaviek učiteľov.**

● TVORIVÉ DIELNE

● K ROČNÝM OBDOBIAM (VEĽKÁ NOC)

● *Veľkonočný pozdrav z múzea*

- Deti sa oboznámia s modrotlačovou technikou a vytvoria si originálny veľkonočný pozdrav pre svojich blízkych, inšpirovaný zbierkovými predmetmi a výzdobou veľkonočných vajčiek.

● *Kraslice*

- K tradičným ľudovým zvykom veľkonočného obdobia na Slovensku patrilo aj zdobenie veľkonočných vajčiek – kraslíc. O ich histórii, vzoroch a technikách zdobenia sa dozviete na tvorivej dielni, na ktorej si kraslicu aj vlastnoručne vyzdobíte. Na tvorivú dielňu je potrebné doniesť si vlastné vyfúknuté vajčička.

● VÝSTAVA: *Tkané z prírody*

● **23.01. – 04.05. 2025**

- Čo všetko predchádzalo tomu, kým ste si obliekli sukničku či košielku? Výstava vám odhalí celý proces od zasadenia ľanu, cez jeho spracovanie až po finálny výrobok vo vašom šatníku či domácnosti. Na čo slúžil člnok, trlica či vreteno? To sa na výstave naučíte a niečo si aj sami vyskúšate.





● **TVORIVÉ DIELNE K VÝSTAVE**

● ***Tkané náramky***

● Počas zimných dní sa naši predkovia venovali aj spracovaniu napradených nití. Na výstave sa oboznámime s celým procesom, ako od semienka ľanu vznikne niť a ako z napradených nití vzniká látka. Vytvoríme si vlastný textilný náramok utkaný na malých krosienkach.

● ***Vyšívaná pohľadnica***

● Naše prastaré mamy dlhé chvíle nepoznali, neľukali do mobilov ale trávili čas s ihlou v ruke. Vytvárali krásne vyšívané ozdoby na odevy či doplnkoch do domácnosti. Inšpirujme sa ich zručnosťou a vytvoríme si pohľadnicu na ľudovú nôtu.

● **VZDELÁVACÍ PROGRAM K VÝSTAVE**

● ***Ako rastú nite***

● Vedeli ste, že nite rastú? Ako? To sa dozviete na výstave, kde si interaktívnou formou priblížime vznik textílií. Žiaci sa prostredníctvom možnosti vyskúšania autentických predmetov pri zhotovovaní plátna oboznámia s celým procesom vzniku textílií.



● **VÝSTAVA BB 770 SM**

● **15.05. – 28.09. 2025**

● Prešlo už 770 rokov odvtedy ako uhorský kráľ Belo IV. udelil v roku 1255 mestské práva mestu Banská Bystrica. My si toto výročie pripomíname výstavou v Thurzovom dome, na ktorej budete vidieť tie najzaujímavejšie a jedinečné zbierkové predmety viažuce sa k histórii mesta.

● **TVORIVÉ DIELNE K VÝSTAVE**

● ***Mesto pod krídlami anjela***

● Jednotlivé mestá a obce vieme rozpoznať aj podľa ich erbu. Poznáte najstaršiu podobu erbu Banskej Bystrice? Porozprávame sa o vývoji a symbolike erbov, pohľadáme rôzne erby na výstave v Thurzovom dome a napokon si vyrobíme svoj vlastný.



● ***Upgradni si Bystricu***

● Za 770 rokov, keď Banská Bystrica získala mestské privilégia sa vzhľad mesta veľmi zmenil a stále sa mení. Ak ste nespokojný s tým, ako vypadá naše mesto dnes, prídete k nám a zahráme sa na architektov. Dozviete sa niečo o dominantných stavbách mesta a tieto známe bystrické budovy budete môcť popremiestňovať, čím si vytvoríte Banskú Bystricu podľa svojich predstáv.

● ***Trojrozmerná Bystrica***

● Pri výrobe originálneho trojrozmerného obrazu spolu odhalíme niektoré z tajomstiev nášho mesta, napríklad prečo je bystrická veža šikmá, prečo stojí morový stĺp, alebo kedy strážil naše námestie lev.



● **VZDELÁVACÍ PROGRAM K VÝSTAVE**

● ***Volba richtára***

● Staňte sa na okamih členom mestskej rady a zvolte si spomedzi seba richtára. Zoznámte sa s právami ale aj povinnosťami, ktoré boli súčasťou týchto dôležitých funkcií.



TIHÁNYIOVSKÝ KAŠTIEĽ

Radvanská 27, Banská Bystrica

kontaktná osoba: Mgr. Ján Beňo, PhD.

tel.: 048/410 33 76

e-mail: tk@ssmuzeum.sk; beno@ssmuzeum.sk



● STÁLA EXPOZÍCIA

● *Príroda stredného Slovenska*

- Prehliadka stálej expozície so zameraním na spoznávanie geológie, fauny a flóry, na charakteristiku a porovnávanie biotopov vyskytujúcich sa na strednom Slovensku.

● VZDELÁVACÍ PROGRAM

● *Hlasy prírody*

- Školský program hravou a zábavnou formou zoznámi malých návštevníkov so zvukmi našej prírody. Naučíme sa rozpoznávať spev bežných druhov vtákov ale aj zaujímavé zvuky, ktoré vydávajú rôzne druhy našich cicavcov.
- Zaujímavosťou na záver budú zvuky hmyzu a zistíme, že aj jeden náš motýľ má svoj hlas. Školský program bude doplnený pestrou obrazovou prezentáciou, kde si ukážeme, ako vyzerajú zvieratká, ktorých hlasy sme počúvali.

- Po dohode je možné realizovať aj tvorivé dielne či iný vzdelávací program s prírodovedným zameraním (ekológia, environmentalistika, botanika, zoológia, geológia, etológia zvierat) podľa konkrétnych požiadaviek učiteľov.

● VÝSTAVA

● *Klenoty morí*

● **06.02. – 22.04. 2025**

- Výstava predstaví unikátnu zbierku morských mäkkýšov, zahŕňajúcu niekoľko stoviek druhov živočíchov. Návštevníci budú mať možnosť zblízka si prehliadnuť ich schránky a zaujímavé exponáty doplní aj akvárium.

● VZDELÁVACÍ PROGRAM K VÝSTAVE

● *Vyčistíme moria*

- Znečistenie morí a oceánov je vážnym globálnym ekologickým problémom. Plastový odpad, znečistenie ropou, acidifikácia to sú len niektoré problémy spôsobené človekom, ktoré ohrozujú svetové moria.
- Rozprávanie o týchto problémoch bude doplnené o ukážky, v ktorých si budú môcť detskí návštevníci vyskúšať, ako pôsobí znečistenie ropou na perie vodných vtákov alebo čo spôsobuje acidifikácia oceánov.

Výstava Čuvač 60 **29.05. – 12.10. 2025**

V roku 2025 uplynie 60 rokov od medzinárodného uznania slovenského čuvača za samostatné psie plemeno. Hoci je tento spoľahlivý ochranca stád už po celé stáročia nerozlučne spätý s tradíciou karpatského ovčiarstva a salašníctva, jeho osudy boli neraz veľmi pohnuté a na prelome storočí dokonca balansoval nad priepasťou vyhynutia. Výstava je venovaná tomuto slovenskému národnému plemenu a jeho neľahkej ceste k medzinárodnému uznaniu kynologickou verejnosťou. Súčasťou výstavy budú aj interaktívne hry pre malých salašníkov, ukážky živých zvierat a bohatý sprievodný program zameraný na ovčiarske tradície.



VZDELÁVACÍ PROGRAM K VÝSTAVE **Na tom našom salaši**

Salašníctvo má v histórii Slovenska veľkú tradíciu. K chovu oviec a kôz patria neodmysliteľne aj pastierske psy – čuvače. Rozprávanie o živote na salaši a o tom ako pastierstvo zmenil o našu krajinu bude doplnené aj o ukážky z našich tradičných rozprávok, veď pes čuvač prenikol aj do nášho večerníčku. V závere školského programu si v tvorivej dielni žiaci vystrihnú jednoduchú maketu salaša s čuvačom a ovečkami.

ZÁŽITKOVÝ ŠKOLSKÝ PROGRAM **Zvieratá bez predsudkov**

Prostredníctvom edukačného programu Zvieratá bez predsudkov sa žiaci oboznámia s rôznymi druhmi zvierat, ktoré sú často spájané s negatívnymi pocitmi, predsudkami či neopodstatneným odporom a strachom. Priamym pozorovaním vybraných druhov zvierat a diskusiou o nich získajú žiaci pozitívny vzťah k týmto zvieratám a dozvedia sa zaujímavosti o spôsobe ich života, ako aj o ich užitočnosti a význame.



VZDELÁVACÍ PROGRAM K MESIACU LESOV **Cesta stromu**

Život stromu začína malým semenkom a končí ako mohutný stromový veľikán. Túto cestu v krátkosti prejdú detskí návštevníci počas vzdelávacieho programu. Začneme ukázkami semien rôznych druhov stromov, použijeme aj mikroskop a budeme pod ním pozorovať drobné štruktúry listov a ihličia. Vysvetlíme si, kde sa v strome nachádza lyko a aká je jeho funkcia. Rozprávanie zakončíme ukázkami dreva z rôznych druhov stromov. Nezabudneme ani na dôležitosť mŕtveho dreva v lese.



VZDELÁVACÍ PROGRAM K ROČNÝM OBDOBIAM **Návrat sťahovavých vtákov**

Začiatkom jari sa k nám každoročne vracajú sťahovavé vtáky zo svojich zimovísk v teplých krajinách. V zaujímavej prezentácii sa žiaci naučia spoznávať niektoré druhy našich vtákov. Vysvetlíme, ktoré druhy u nás zimujú a ktoré odlietajú na zimu do teplých krajín. Porozprávame sa aj o dlhej ceste, ktorú musia prekonať pri návrate zo zimovísk. Záver vzdelávacieho programu tvorí interaktívna hra, kde sa žiaci naučia spoznávať spev niektorých vtákov a následne hľadajú vybrané vtáčie druhy v stálej expozícii.



● ENVIRONMENTÁLNE VZDELÁVANIE ● V STREDOSLOVENSKOM MÚZEU

● VZDELÁVACÍ PROGRAM ● K SVETOVÉMU DŇU VODY

● *Príbeh vody*

● Voda je neoddeliteľnou súčasťou života na Zemi a je domovom miliónov druhov rastlín a živočíchov.
● Rozprávanie o vode a jej význame pre život na planéte Zem bude spojené s pútavou prezentáciou
● plnou atraktívnych záberov a dôležitých informácií. Súčasťou programu budú zábavné pokusy,
● v ktorých budú názorne demonštrované niektoré vlastnosti a zaujímavosti o vode.

● VZDELÁVACÍ PROGRAM KU DŇU ZEME

● *Zem – naša modrá oáza vo vesmíre*

● Svetelné znečistenie má škodlivý vplyv na životné prostredie, biosféru, zdravie človeka, ekonomiku
● ale aj astronómiu. Vo vzdelávacom programe si porozprávame o priamom vplyve na netopiere,
● korytnačky, vtáky, hmyz a stromy ale aj o možnostiach eliminácie týchto škodlivých vplyvov.
● Čistá nočná obloha bez svetelného znečistenia je našim kultúrnym dedičstvom a prírodným
● bohatstvom, ktoré je potrebné zachovať pre ďalšie generácie. Na celom svete vznikajú parky
● tmavej oblohy a v tomto programe sa žiaci dozvedia o slovenských parkoch tmavej oblohy
● a o ich význame. Ako ľudia už nechceme žiť bez umelého osvetlenia, avšak je potrebné
● uvedomovať si jeho negatívne dopady a zamýšľať sa nad spôsobmi šetrenia elektrickej energie.

